

ОДЛУКЕ ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ

1. РАСПОДЕЛА СТАНОВА И КРЕДИТА

Предмет расподеле станова

Расподела обухвата станове који се деле и станове из којих се исељавају радници који су добили нове станове.

Из образложења:

”Иако је једнособан стан додељен умешачу - другом на ранг листи, право тужиоца, који је на тој листи заузимао прво место, није повређено, јер, и он је добио стан. Додељена му је гарсоњера у којој је раније становао умешач. Гарсоњера одговара стамбеним потребама тужиоца (који живи сам) а једнособан стан одговара потребама умешача (који живи са супругом). Пошто се, по логици ствари, у расподелу укључују и станови из којих се исељавају лица која су добила нове станове, расподела о којој је овде реч проширена је и на гарсоњеру. Будући да она одговара стамбеним потребама тужиоца, у ревизији се неосновано наводи да је једнособан стан требало доделити на привремено коришћење њему. То би морало бити учињено да тужени није имао на располагању гарсоњеру. Али, имао ју је и њеним додељивањем трајно решио стамбену потребу тужиоца.”

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1123/93, од 15.4.1993)

Предмет расподеле

Стан кога ослобађа радник коме је у расподели додељен нови стан, аутоматски постаје предмет исте расподеле.

Из образложења:

”Није од утицаја што стан који је тужиоцу додељен није био обухваћен конкурсом за расподелу станова. Реч је о стану који ослобађа радник коме је додељен нови стан. Тај стан аутоматски постаје предмет расподеле, јер лице које добија нови стан уступа раније добијени да се у њега усели други радник, па зато није било сметњи да се у расподелу уврсти и ослобођени стан.”

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4147/93, од 30.12.1993)

Расподела ”стариx” станова

Станови из којих се исељавају радници који су добили нове станове, аутоматски улазе у поступак расподеле.

Из образложења:

"Ранији Закон о стамбеним односима ("Службени гласник СРС", број 9/85) у члану 36. ст. 3. и 4. прописивао је да се одлука о давању стана на коришћење могла донети када давалац стана има празан стан, под којим се подразумева стан у коме станује носилац станарског права који је правноснажном одлуком добио на коришћење други стан. Међутим, у време спорне расподеле новоизграђених станова био је у примени Закон о стамбеним односима ("Службени гласник СРС", број 12/90), који је у одредби члана 9. регулисао начин располагања и давање станова на коришћење. Овај закон није прописивао као услов расподеле - да стан буде празан. Према томе, није било сметњи да се у расподелу контигената новоизграђених станова уврсте и доделе на коришћење слободни станови из контигента "старих", иако нису обухваћени поступком оглашавања за расподелу станова. Станови из којих се иселавају радници којима су у расподели додељени нови станови, аутоматски постају предмет те расподеле, пошто радници који су добили нове станове уступају и раније добијене станове да би се у њих уселили други радници. Зато су "стари", као и новоизграђени станови, могли бити додељени у истој расподели, јер су аутоматски обухваћени процедуром те расподеле. Ово, разуме се, под условом да је тужени носилац права располагања и овлашћења давалац на коришћење тих станова, у смислу члана 9. ст. 1. и 2. наведеног закона".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3441/94, од 31.8.1994)

Учешће у две расподеле

Радник који учествује у две симултане расподеле, може добити стан само у једној.

Из образложења:

"Ако радник учествује у две расподеле па у једној правноснажном одлуком добије стан, онда то мора утицати на његов положај у другој расподели. У супротном, могло би се десити да добије и задржи два стана. Радник који је задовољио стамбену потребу у једној од две симултане расподеле, губи право да учествује у другој, јер се једна стамбена потреба не може задовољити два пута".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2198/93, од 1.7.1993)

Право на учешће у расподели

Радник има право да учествује у расподели и кад треба да побољша услове становања у стану који по површини одговара његовим стамбеним поребама.

Из образложења:

"Не може се сматрати да је радник у целини задовољио стамбене потребе и да нема право да учествује у расподели, ако користи стан који по површини одговара његовим потребама, али због влаге или других мана изискује средства за побољшање услова становања".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1303/93, од 29.4.1993)

Право породице на учешће у расподели

Породица радника који је умро од последица повреде на раду или професионалне болести, може да учествује у расподели станова ако је то предвиђено општим актом.

Из образложења:

"Према члану 109. тачка 1. Правилника о решавању стамбених потреба радника туженог, право на стан солидарности има и породица радника који је умро од последица задобијених на раду или од последица професионалног обољења насталог на радном месту на коме је обављао послове, уз услов да породица нема стан и да у њој не привређује више од једног члана. Ови услови релевантни су код оцене права радника да учествује у расподели стана солидарности. Ово право тужиљи није ускраћено, јер је накнадно вршћена у ранг листу по којој је извршена додела стана".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4631/93, од 19.1.1994)

Службени стан и положај лица у њему

Службени стан је стан који је, као такав, одређен у општем акту даваоца, ако то није учињено, службеног стана нема и кад постоје услови да конкретан стан то буде - Лице које је дуго година боравило у стану који није проглашен службеним без писменог уговора, може свој статус у њему заснивати и на личној службености становања - Давање стана на коришћење лицима која користе службени стан, уређује се општим актом.

Из образложења:

"Према члану 7. Закона о стамбеним односима - пречишћени текст ("Службени гласник СРС", број 9/85), становима за службене потребе сматрали су се станови чије је коришћење било везано за вршење одређене службене дужности и функције а као такви су утврђени општим актом даваоца стана на коришћење. Спорни стан јесте саграђен за потребе школе, у склопу и под кровом школске зграде, да би у њему становао учитељ. По томе би могао бити службени стан. Али, да би то и постао, било је потребно да га општи акт тужене школе таквим прогласи. У нижестепеним односима се наводи да је Правилником о стамбеним односима туженог, који је био на снази у моменту тужениковог пензионисања, било предвиђено да службене станове представљају сви станови који се налазе у склопу школског објекта или посебног објекта у дислоцираним одељењима. Међутим, овог Правилника нема у списима, па није могућно проверити да ли су његове одредбе правилно примењене. Ова мана, у погледу примене материјалног права, није и једина. Тужени са супругом станује у спорном стану од 1964. године, када је отпочела са радом нова школска зграда, али му је стан био обезбеђен још од запослења 1957. године у кругу старе школске зграде. Стога је било потребно да се конкретан случај оцени са становишта материјалног права које је важило у време уселења туженог у школски стан. У 1957. години била је на снази Уредба о управљању стамбеним зградама ("Службени лист СФРЈ", број 29/54) а у 1964. години Закон о стамбеним односима ("Службени лист СФРЈ", број 16/59). Ни један од ових извора права није, међутим, био употребљен. Ранији савезни прописи нису познавали категорију службеног стана, у смислу наведене законске дефиниције, али је члан 16. Закона о стамбеним односима - пречишћени текст ("Службени лист СФРЈ", број 11/66), допуштао да се, по основу радног односа стан додели на коришћење и лицу које га има, уколико се запошљава у другом месту. На том стану је радник стицао станарско право а у случају отказа уговора о коришћењу стана због пензионисања, иселењење је у смислу члана 64. став 3. тога закона било условљено обезбеђивањем стана који задовољава најнужније услове становања. Станарско право се, и у време уселења туженог у школски стан, стицало закључењем уговора о коришћењу стана. Тог уговора овде нема, па

ће бити потребно да се испита зашто није закључен, ако су одговарајући прописи постојали. Уколико би разлог био искључиво на страни тужиоца, он се не би могао позвати на своје пропусте, јер се "не слуша онај ко се позива на своју срамоту". Уколико суд и у поновном поступку нађе да тужени није стекао станарско право, онда је потребно оценити каква је правна природа усменог уговора између туженог и школе, по коме је 1957. године почео да користи школски стан. У ранијем поступку судови су пошли од тога да је закључен уговор о закупу. Ово је двострано обавезан и третиран уговор а пошто није разјашњено да ли је тужени плаћао закупнину, није поуздан ни закључак да је реч о овој врсти уговора. Али, поред облигационих уговора, постоје уговори са стварно-правним дејствима. Такав је и уговор о конституисању личне службености становања (*habitatio*). Стога је потребно да се испита да ли је тужени са супругом становао по том основу у спорном стану. У том случају тужени, односно његова супруга имали би право да користе спорни стан до краја живота. Уколико судови ипак нађу да спорни стан спада у категорију службеног стана, онда ће морати да имају у виду и одредбу члана 35. став 2. тачка 3. Закона о стамбеним односима - пречишћени текст ("Службени лист СРС", број 9/85) по којој је давалац стана дужан да општим актом утврди "услове за давање стана на коришћење лицима која престану да користе станове за службене потребе". С тим у вези, потребно је оценити да ли тужилац може тражити иселење туженог ако није извршио поменуту законску обавезу".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2568/93, од 22.7.1993)

Нова стамбена потреба и иста структура стана

Радник који је у стању потребе за добијањем већег стана, не може ту потребу задовољити додељивањем новог стана који је исте структуре као и стан у коме се већ налази.

Из образложења:

"Одлуком о додели стана радник задовољава своју стамбену потребу. Ако је доделом једног стана ту потребу већ задовољио, он, услед промењених околности, може доћи у стање потребе за већим станом. Тужилац је дошао у то стање и заузео прво место на ранг листи. Додељивањем новог стана, он је могао задовољити само нову стамбену потребу. Међутим, у новој расподели он није добио трособан или четворособан стан, којима би задовољио новонасталу потребу, већ двособан стан, какав му је додељен и у ранијој расподели. То значи да у новој расподели није задовољио нову већ ранију потребу за двособним станом.

Без значаја је околност што нови стан има нешто већу површину од садашњег стана тужиоца. Према општем акту за задовољавање стамбених потреба, релевантна је структура а не величина стана.

Пошто се иста стамбена потреба не може задовољити два пута, нижестепени судови су правилно поступили што су поништили нову одлуку о додели двособног стана. При том су дали разлоге које прихвата овај суд. Из истих разлога је у ранијем спору била поништена и првобитна одлука о додели новог двособног стана тужиоцу.

Додуше, у овом спору тужиоцу је двособан стан додељен на привремено коришћење. То, међутим, нема значаја јер се већ задовољена стамбена потреба не може поново задовољавати ни додељивањем стана исте структуре на привремено коришћење. Ако већ није било одговарајућег стана, тужено предузеће је могло респектовати прво место на ранг листи тужи-

оца доношењем одлуке о обавези доделе одговарајућег стана, чим такав стан буде прибављен, и то без учешћа у поновној расподели (зато што је у овој већ издржао конкуренцију осталих радника који имају стамбену потребу). На овај начин он би у двособном стану који сада користи остао привремено, тачније до извршења обавезе у погледу доделе одговарајућег стана по већ стеченом праву”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 102/95 од 25.1.1995)

Стамбени кредит

Радник може остварити право на стамбени кредит више пута, док не задовољи своју стамбену потребу, али не може претендовати на укупна средства намењена тој сврси.

Из образложења:

”Према члану 36. став 1. и члану 37. став 1. Правилника, раднику се може доделити кредит највише до износа вредности припадајућег одговарајућег стана из члана 31. Правилника, али све док на овај начин не реши своју стамбену потребу радник има право учешћа на конкурс за доделу кредита. Према томе, радник који се определио да путем кредита реши своју стамбену потребу, ту потребу може задовољити и у више расподела средстава кредита до вредности припадајућег стана, али то не значи да може инсистирати да му се у једној расподели доделе сва расположива средства да би ту потребу у целини задовољио. Стога се у ревизији неосновано наводи да је одлука стамбене комисије која су издвојена средства за стамбену изградњу додељена свим радницима који су поднели захтеве, супротна поменути одредбама правилника. Том одлуком нису повређена права тужиље јер она и није била на приоритетном, већ на осамнаестом месту ранг листе”.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. 5316/95 од 28.11.1995)

2. РАНГ ЛИСТА

Карактер ранг листе

Ранг листа није правни акт већ акт правне технике којом се установљава ред првенства у задовољавању стамбених потреба да би се мењао зависно од промењених околности све до доношења првостепене одлуке.

Из образложења:

”Ранг листа за задовољење стамбених потреба радника није правни акт већ акт правне технике којим је исказан редослед првенства у остваривању права на стан у одређеном тренутку и промене тог редоследа у одређеном времену. Ранг листа се утврђује под клаузулом *rebus sie stantibus* па, стога, подлеже променама све до доношења првостепене одлуке о додели стана на коришћење. Зато је време правноснажног одлучивања о решењу стамбених потреба меродавно и за чињенична и за правна испитивања предметног спора”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3204/92, од 5.11.1992)

Карактер ранг листе

Ранг листа није правни акт већ акт правне технике, па не може бити самосталан предмет радног спора.

Из образложења:

"Судска заштита у спору поводом расподеле станова и кредита могућа је само по доношењу коначне одлуке о додели стана или кредита, у смислу члана 83. став 1. Закона о основним правима из радног односа ("Службени лист СФРЈ", бр. 60/89, 42/90). Ранг листа за задовољавање стамбених потреба радника није правни акт, већ акт правне технике којим је исказан редослед првенства у остваривању права на стан у одређеном тренутку и промене тог редоследа у одређеном врмену. С обзиром на овакав карактер ранг листе, она и не ужива посебну судску заштиту. О правилности редоследа и утврђеном броју бодова на ранг листи кандидата за решавање стамбене потребе суд одлучује као о претходном питању у спору о оцени законитости коначне одлуке о додели стана или стамбеног кредита. Одлуке које се побијају у овом спору односе се на ранг листу за расподелу средстава стамбеног кредита. Стога је без утицаја навод ревизије тужиоца да је тужени одмах по утврђеној коначној ранг листи оспореним одлукама приступио расподели средстава стамбеног кредита. Те одлуке о расподели средстава стамбеног кредита није побијао, већ је у спору тужбени захтев усмерио на поништај ранг листе. Правилно је, стога, другостепени суд поступио када је тужбу као недозвољену одбацио".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 4593/93, од 11.1.1994)

Ранг листа и предмет спора

Ранг листа за доделу стана или задовољавање стамбене потребе на други начин, не може бити самостални предмет радног спора

Из образложења:

"Предмет радног спора може бити само коначна одлука о решавању стамбене потребе по основу радног односа, у смислу члана 97. Закона о радним односима ("Службени гласник РС", број 45/91 и 18/92). Ранг листа за задовољавање стамбених потреба радника није правни акт, већ акт правне технике којим се исказује редослед првенства у остваривању права на стан. Због тога она не ужива посебну судску заштиту па суд изреком пресуде и не треба да утврђује износ бодова по појединим спорним основама. Ранг листа не може бити предмет спора. То може бити само одлука о додели стана. Међутим, неправилности у рангирању утичу на законитост одлуке о додели стана па их давалац стана, у поновној расподели, има отклонити".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4238/93, од 15.12.1993)

Побијање ранг листе

Тужба којом се побија ранг листа за задовољавање стамбених потреба, је, по материјално-правним прописима, недопуштена, па се има одбацити.

Из образложења:

"Ревизијом се неосновано наводи да се тужба као недозвољена, одбацује само у случајевима из члана 288. став 2. ЗПП и да је стога одбачајем тужбе у овом стамбеном спору учињена битна повреда ове одредбе парничног поступка у смислу члана 354. став 1. ЗПП. У овом спору ради се о оцени постојања услова за судску заштиту поводом одлуке о решавању стамбене потребе по основу радног односа. Ове услове садржи посебан материјални пропис - Закон о радним односима. По члану 97. овог закона, предмет спора о расподели станова може бити само коначна одлука о решавању стамбене потребе из радног односа. Ранг листа која исказује редослед кандидата за решавање стамбене потребе, не представља коначан правни акт подобан за

судску заштиту, него акт правне технике који претходи доношењу одлуке о решавању стамбене потребе. Зато ранг листа не може бити предмет посебне судске заштите, већ се о правилности утврђеног редоследа кандидата и броја бодова у расподели станова решава као о претходном питању у спору о оцени законитости коначне одлуке о решавању стамбене потребе, у смислу члана 12. ЗПП. Према томе, како је тужилца у овом спору ставила захтев за оцену законитости ранг листе а не коначне одлуке о додели станова на коришћење, правилно су нижестепени судови закључили да нису постојали услови за судску заштиту и да је због тога тужба недопуштена. Одобацивањем недопуштене тужбе, правилно су примењене одредбе члана 97. Закона о радним односима, које се тичу услова за судску заштиту права из радног односа”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 4146/93, од 24.8.1994)

Више ранг листа

Ако постоји више начина задовољавања стамбене потребе, могућно је саставити ранг листу за сваки од тих начина, при чему радници који на једној ранг листи имају мањи број бодова не могу задовољити стамбену потребу пре радника са већим бројем бодова на другој ранг листи, без обзира на њихово место у редоследу сваке од тих ранг листа.

Из образложења:

”У смислу члана 7. Правилника, расподела средстава за задовољавање стамбених потреба врши се према реду првенства сачињеном применом јединствених основа и мерилима утврђеним овим правилником, који допушта да се на основу јединствених основа и мерила формира више ранг листа за поједине видове решавања стамбених потреба. Али и у том случају радници који на једној од њих имају мањи број бодова не могу задовољити стамбену потребу пре радника са друге ранг листе који имају већи број бодова, без обзира на њихово место на једној од тих ранг листа. Због тога је без утицаја навод ревизије што је тужилца на ранг листи за удруживање средстава била на приоритетном месту, с обзиром да је на јединственој ранг листи била на осамнаестом месту”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 5316/95 од 28.11.1995)

3. ВРЕДНОВАЊЕ И ОДЛУЧИВАЊЕ

Вредновање становања у бесправно саграђеном објекту

Становање у бесправно саграђеном објекту, третира се према фактичком стању квалитета, условности и других одлика тог објекта.

Из образложења:

”При вредновању стамбених правилника, становање у бесправно саграђеном објекту третира се као да је објект легитимно саграђен и то све док не буде порушен. Разуме се, према фактичком стању квалитета, условности и других одлика објекта”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 881/93, од 25.5.1993)

Доказивање болести као основ за добијање стана

Ако општи акт одређује да се постојање тешке болести, као основа за добијање стана из средстава солидарности, доказује мишљењем инвалидске комисије, не могу се уважити мишљења појединих лекара.

Из образложења:

"Суд је правилно поступио што није прихватио мишљење специјалисте за неуропсихијатрију и специјалисте за медицину рада да је тужиоцу потребна стална пажња и нега чланова породице због тешког општећења јетре, бубрега, живчаног система и опште слабости јер то мишљење није дала инвалидска комисија, како је предвиђено правилником о стамбеним односима".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4657/94, од 5.10. 1994)

Лукративност при расподели станова

Поступци лишавања својине су лукративни, ако гравитирају расподели станова.

Из образложења:

"Без утицаја су наводи ревизије да се радник који је добио стан одрекао наслеђа, да би се тиме користио код добијања стана. Лишавање својине (продајом, поклоном, уступањем и др.), у циљу обезбеђивања поволжнијег третмана код добијања стана, узима се да је лукративно ако је учињено у време које гравитира расподели станова. Пошто је оставински поступак окончан пре више од десет година, не може се прихватити да је тада изражена воља о одрицању од наслеђа лукративна".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3265/92, од 3.12.1992)

Одлучивање о расподели станова

Услови становања и друге стамбене потребе, процењују се према стању ствари и прописима који су важили у моменту одлучивања.

Из образложења:

"Услови становања, као и други елементи за вредновање стамбених потреба радика, цене се према стању ствари у моменту одлучивања о расподели станова. Јер, промене околности које утичу на редослед радника у задовољавању стамбених потреба, узимају се у обзир до доношења одлуке о додели стана по члану 36. став 2. тада важећег Закона о стамбеним односима ("Службени гласник СРС" број 9/85)".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 971/93, од 25.3.1993)

Више конкурса за расподелу једног стана

Ако је предузеће расписало више конкурса за расподелу истог стана пре одлучивања по првом односно претходном, а радник није побијао ове акте, законитост одлуке о додели стана по последњем конкурсима има се оценити према стању ствари и прописима који су важили у време тог конкурса.

Из образложења:

"У овом случају расписано је три конкурса: први: - 28.8.1990. године који је поништен од Радничког савета; други - 2.11.1990. године, који није окончан и трећи - 14.3.1991. године, који је окончан побијеном одлуком. Нижестепени судови су пошли од тога да се законитост одлуке о додели стана умешачу има оценити према времену расписивања првог конкурса. Овакав приступ је погрешан, јер иритира одредбе о заштити права радника у радном спору. Радник има право да тражи интерну а потом и судску заштиту у одређеним роковима. Тужена је заиста повредила право тужиоцу и свим учесницима конкурса, тиме што је без окончања првог односно

претходног конкурса, расписивала нови. Али, ако тужилац пропусти рокове за побијање ових аката, мора сносити консеквенце преклузије, у смислу члана 66. Закона о основним правима из радног односа и члана 97. Закона о радним односима. То значи да је време првог, односно другог конкурса дефинитивно прошло и да се не може рестаурисати. Отуда се законитост одлуке о додели стана у овом спору може оценити искључиво с обзиром на конкурс од 14.3.1991. С обзиром на речено, постоје мане у примени материјалног права, које изискују да се разјасне чињенице и околности с обзиром на време трећег конкурса. То је и био разлог што је овај суд, у смислу члана 395. став 2. ЗПП, укинуо обе нижестепене пресуде и предмет вратио на поновно суђење. У поновном поступку првостепени суд ће испитати да ли је тужиља побијала расписивање другог односно трећег конкурса пре окончања првог, односно претходног. Ако није, овај спор се има решити према стању ствари и прописима који су важиви у време доношења првостепене одлуке по трећем конкурсу, који би био једино релевантан”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 513/94, од 2.3.1994)

4. ПРИВРЕМЕНО ДОДЕЉИВАЊЕ СТАНА

Разлог привременог додељивања стана

Стан се мора дати првом на ранг листи и кад, по структури, не одговара његовим стамбеним потребама - Ако стан, по структури, не одговара стамбеним потребама првог на ранг листи, даје му се на привремено коришћење до обезбеђивања одговарајућег стана.

Из образложења:

”Судови су погрешили што се нису упуштали у оцену приоритета умешача само зато што је предмет расподеле већи стан од оног који му, по структури, одговара. Одредба члана 34. тада важећег Закона о стамбеним односима (”Службени лист САПВ”, број 12/82 - пречишћени текст) инсистира на реду првенства, зависно од мерила утврђених општим актом. Никаква одступања нису била могућна. Отуда је редослед радника на ранг листи морао бити поштован, без обзира да ли структура стана одговара првом на ранг листи. Стан који по структури није одговарајући, морао је бити додељен првом, али на привремено коришћење док се не обезбеди одговарајући стан. Пошто овај пропис, односно наведена правила, нижестепени судови нису имали у виду, нису се бавили ни чињеницама важним за њихову примену. На тај начин настаје ревизијски разлог из члана 395. став 2. ЗПП, због којег су укинуте обе пресуде. У поновном поступку првостепени суд ће поћи од редоследа на ранг листи сачињеној у време закључења конкурса и спор ће решити уважавајући приоритет првог на ранг листи, без обзира да ли стан, који је предмет расподеле, по структури, одговара или не одговара његовим стамбеним потребама. Ако нађе да не одговара тим потребама, констатоване да је стан додељен на привремено коришћење до обезбеђивања одговарајућег. Кад одговарајући стан буде обезбеђен, радник је дужан да привремено додељени стан уступи туженом и пресели се у одговарајући, без поновног поступка расподеле. Онај који је добио стан на привремено коришћење у поступку расподеле, остварио је право на добијање одговарајућег стана у погледу основа па остаје да, кад се прибави одговарајући стан, то право оствари и у погледу количине”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 904/93, од 25.3.1993)

Додела одговарајућег стана

Радник коме је, у поступку расподеле, додељен неодговарајући стан на привремено коришћење има право да добије одговарајући стан на трајно коришћење ван новог поступка расподеле, и ако му је, у међувремену, радни однос престао.

Из образложења:

"Тужилац је у основи решио своју стамбену потребу 1988. године по ранијој одлуци. Ова одлука се појављује у функцији реализације раније одлуке у погледу величине стана. Зато околност што је у међувремену дошло до престанка радног односа тужиоца није од пресудног значаја. Отуда другостепени суд погрешно сматра да је тужиоцу незаконито решавана стамбена потреба доделом одговарајућег стана на трајно коришћење по престанку радног односа. Та одлука и није донесена у поступку спровођења нове расподеле, већ као реализација претходне у којој је тужилац стекао неодговарајући стан. Пошто је тужени такав стан обезбедио тужиоцу и уступио га туженом на трајно коришћење, престало је право тужиоца да користи трособан стан додељен на привремено коришћење. Због тога није било основа да се тужбени захтеви уваже".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4592/93, од 11.1.1994)

Додела одговарајућег стана

Ако је у расподели учествовао исти или већи број станова од броја у редоследу на ранг листи, па је раднику додељен на привремено коришћење мањи или већи стан, онда му се одговарајући стан додељује без поновног учешћа у расподели.

Из образложења:

"Ако је радник заузимао место на ранг листи које му обезбеђује да добије један од станова у расподели, онда му привремено додељивање неодговарајућег стана омогућује да одговарајући стан, кад се прибави, добије мимо конкуренције осталих радника, јер је њу једном већ издржао. То је логична последица одредбе члана 36. став 1. тада важећег Закона о стамбеним односима ("Службени гласник СРС", број 9/85) која је инсистирала на реду првенства у давању станова на кришћење. Ако је у расподели учествовао исти или већи број станова од броја у редоследу на ранг листи, па је раднику на привремено коришћење додељен мањи или већи стан, онда му се одговарајући стан додељује без поновног учешћа у ранг листи, јер је у ранијој расподели остварио право на добијање стана у погледу основа, па је остало да га оствари и у погледу обима".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3179/92, од 22.10.1992)

Додела одговарајућег стана

Лице коме је привремено додељен неодговарајући стан, има предност у добијању одговарајућег стана само ако му је неодговарајући стан додељен по редоследу ранг листе.

Из образложења:

"Смисао привременог додељивања стана је у томе да се раднику који је остварио право на добијање стана, привремено додели мањи или већи стан док му се не обезбеди одговарајући, каквог у моменту расподеле нема. То лице добија одговарајући стан ван поступка нове расподеле, па у њој не треба да учествује. Пошто је остварило право на добијање стана, то лице има

предност у односу на раднике који га нису остварили. Али, да би ову предност реализовало, потребно је да лице које је добило стан на привремено коришћење издржи конкуренцију учесника у истој расподели. За тужилу се то не може рећи. Она је по ранг листи из 1983. године била на петом месту. Пре ње су били други радници. Предност тужиле би функционисала да су сви они у истој расподели добили станове, јер би се тада збиља могло рећи да је тужила издржала конкуренцију свих који у тој расподели нису добили стан. Тај услов овде није испуњен. С обзиром на то, очито је да они нису задовољили стамбену потребу у расподели по ранг листи из 1983. године. Другим речима, тужила је добила стан на привремено коришћење пре но што су у истој расподели задовољили своје стамбене потребе радници који су се на ранг листи нашли испред ње. Она, дакле, није издржала њихову конкуренцију. Зато се и не може закључити да је она стекла предност у решавању своје стамбене потребе. Из реченог произлази да тужила не може, по основу предности, "обарати" одлуку о додели стана умешачу у расподели по ранг листи из 1990. године. Да је тужила била свесна да јој ова предност не припада, показује и околност што је она учествовала у расподели и после добијања стана на привремено коришћење. Она се на ранг листи из 1990. године нашла тек на 14-ом месту. Пошто је стан додељен умешачу, који је на тој ранг листи био први, нижестелени судови су погрешно закључили да је одлука о додели спорног стана умешачу, незаконита".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2354/94, од 25.5.1994)

Привремено додељивање неадекватног стана и трајно додељивање адекватног

Радник коме је додељен неодговарајући стан на привремено коришћење може добити одговарајући стан на трајно коришћење без поновног учешћа у расподели, само ако је у време када му је додељен неодговарајући стан, дошао на ред за задовољавање стамбене потребе.

Из образложења:

"Радник који је добио неодговарајући стан на коришћење има право на приоритетно решавање стамбеног питања, само уколико је радник у време када му је додељен неодговарајући стан на привремено коришћење, дошао на ред за решавање стамбеног питања по основу мерила и критеријума из општег акта о додели станова на коришћење. Према томе, да би радник имао право на приоритетно решавање стамбеног питања, није довољно да му је одлуком надлежног органа додељен стан на привремено коришћење, већ и да је у то време дошао на ред да коначно реши своју стамбену потребу.

Уколико се у поновном поступку испостави да тужилац у време када му је додељен неодговарајући стан на привремено коришћење, није био дошао на ред да реши своју стамбену потребу, не може у наредној расподели имати приоритет у решавању свог стамбеног питања".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2709/94 од 11.1.1995)

Рок за доделу одговарајућег стана

Рок за доделу одговарајућег стана раднику коме је неодговарајући стан дат на привремено коришћење није преклузиван па обавеза прелажења у одговарајући стан не престаје и кад је он обезбеђен касније.

Из образложења:

"У одлуци о привременом додељивању неодговарајућег стана заиста стоји да се одговарајући има доделити "у првој наредној расподели". Али, овде није реч о преклузивном року па се одговарајући стан може дати и касније. Тај рок је директиван и само указује на потребу набавке одговарајућег стана без одуговлачења. Ако такав стан ипак не буде набављен на време, радник се не ослобађа обавезе да привремено додељен стан напусти чим му буде, макар и са закашњењем обезбеђен одговарајући".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4678/94, од 5.10. 1994)

Рацио привременог додељивања стана

Привремено додељивање стана је изнуђено законским прописима о редоследу првенства у задовољавању стамбених потреба.

Из образложења:

"У ревизији се неосновано наводи да привремено додељивање стана није законито. Према члану 36. став 1. Закона о стамбеним односима који је био на снази у време расподеле, додела станова је била могућна само по редоследу првенства којим је исказан степен стамбених потреба. Отуда је раднику на првом или повољнијем месту у том редоследу, морао бити додељен стан, макар био већи или мањи од одговарајућег, ако њега није било. У том случају, радник који је остварио право на одговарајући стан, добијао га је без новог рангирања, чиме је реализовао већ остварено право. С обзиром на то, без значаја је навод ревизије да је одговарајући стан додељен без отварања поступка расподеле".

(Пресуде Врховног суда Србије, Рев. 4678/94, од 5.10. 1994)

Промењене околности

Радник коме је додељен већи стан на привремено коришћење не може тај стан задржати на трајно коришћење позивајући се на промењене околности.

Из образложења:

"Радник коме је додељен већи стан на привремено коришћење, зато што на располагању није било одговарајућег мањег стана не може тај стан задржати позивајући се на промењене околности. Он је, у конкуренцији са осталим радницима, остварио право на добијање мањег стана па већи може добити на трајно коришћење само ако се поново изложи конкуренцији радника који нису задовољили стамбену потребу. У супротном он би већи стан добио без поступка расподеле, у коме се једино и може остварити право на добијање стана".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4678/94, од 5.10. 1994)

5. СТАВЉАЊЕ ВАН СНАГЕ ПРАВНОСНАЖНЕ ОДЛУКЕ О ДОДЕЛИ СТАНА

Разлози

Правноснажна одлука о додели стана може се ставити ван снаге ако је надлежни орган ту одлуку донео у заблуди о некој важној чињеници или ако пре уселења наступе чињенице које би представљале разлог за отказ уговора о коришћењу стана.

Из образложења:

”Другостепени суд је преиначио одлуку првостепеног суда, заснивајући своју одлуку на ставу да се правноснажна одлука о додели стана не може ставити ван снаге због престанка радног односа услед преласка на рад у другу радну средину путем преузимања, јер из овог разлога не би могао бити отказан уговор о коришћењу стана и да је дошло до усељења тужиоца у стан. Овај суд, међутим, није имао у виду да је правноснажна одлука о додели стана тужиоцу стављена ван снаге и због прикривања података да је располагао троипособним станом кога је лукративно уступио. Оцена ове околности била је нужна пошто заблуда надлежног органа о битној чињеници може утицати на пуноважност донесене одлуке, због општег дејства кога свесно изазвана заблуда има на егзистенцију правних аката, па и одлуке о додели стана. С обзиром на то, непоуздан је закључак другостепеног суда да је у овој ствари материјално право правилно примењено. То је и био разлог да се пресуда окружног суда укине, у смислу члана 395. став 2. ЗПП. У поновном поступку другостепени суд ће оценити одлуку првостепеног суда и са становишта евентуалне заблуде о чињеници постојања троипособног стана код органа туженог који је одлучивао о додели стана тужиоцу. Другостепени суд ће оценити и од каквог је значаја околност да тужилац више не живи у месту где је стан, пошто му је други град постао центар животних односа. Ова околност би била од значаја и за отказ уговора о коришћењу стана, да је дошло до усељења”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 4224/92, од 24.12.1992)

Неостваривање услова

Ако је одлука о додели стана раднику донесена под условом да уступи свој стан па он то не учини, давалац стана може ту одлуку ставити ван снаге.

Из образложења:

”Одлуком комисије за друштвени стандард тужиоцу је додељен на коришћење стан, под условом да своју кућу уступи на располагање туженом. С обзиром да се овај услов није остварио кривоцом тужиоца, који је своју кућу продао трећем лицу, нижестепени судови су правилно применили материјално право када су ставили ван снаге одлуку о додели стана тужиоцу. Ово је био раскидни услов а његово неостваривање води управо оваквој последици”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3219/92, од 5.11.1992)

Разлози

Правоснажна одлука о додели стана може се, изузетно, ставити ван снаге, ако је донета у заблуди, ако је донета под условом који се не оствари и ако пре усељења у стан наступе разлози због којих је могао бити отказан и уговор о коришћењу стана да је био закључен.

Из образложења:

”Правноснажна одлука о додели стана не може се против воље радника ставити ван снаге. Изузетно, то се може учинити ако је таква одлука донесена у заблуди о важној чињеници, ако је донесена под условом који се није остварио или ако, као у овом случају, пре усељења у стан настане разлог због којег је могао бити отказан уговор о коришћењу стана да је био закључен”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3618/92, од 26.11.1992)

Мане воље при одлучивању

Правноснажна одлука о додели стана се не може ставити ван снаге, осим ако је донета са манама у вољи органа који је одлучивао или под условом који се није остварио - Не сматра се правоснажном у реченом смислу, одлука о додели стана која је донета од ненадлежног органа, која није објављена на прописани начин и која није била изложена праву других радника на приговор.

Из образложења:

"Тужиља је добила стан мимо законом предвиђеног поступка па је тужено предузеће одлуку о додели стана ставило ван снаге. Нижестепени судови су, по захтеву тужиље, поништили ту одлуку, сматрајући да је ранија одлука о додели стана постала правоснажна и да, због тога, није могла бити стављена ван снаге. Правноснажна одлука о додели стана, не може се стављати ван снаге, уколико није донета са маном у вољи или под условом који се није остварио и у другим случајевима када је то могућно. Али, у конкретном случају, закључак судова да је реч о правоснажној одлуци, није поуздан. Да би једна одлука постала правоснажна мора бити донета од надлежног органа, мора бити објављена на начин предвиђен законом и мора бити изложена праву других радника на приговор. Како ове околности, од којих зависи правоснажност, нису испитиване, дубиозан је став окружног суда да је у овом предмету материјално право правилно примењено. Стога је овај суд, у смислу члана 395. став 2. ЗПП, укинуо обе нижестепене пресуде".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3639/92, од 19.11.1992)

6. УЧЕСНИЦИ ПОСТУПКА

Право на тужбу у спору о законитости одлуке о додели стана

Лице које није поднело пријаву на оглас за решавање стамбене потребе, нема право да побија одлуку донесену у том поступку, без обзира што је у радном односу са предузећем које је оглас објавило.

Из образложења:

"Коначну одлуку о додели стана могу тужбом побијати само учесници расподеле по објављеном огласу, јер једино они имају непосредни правни интерес за то. Остали радници предузећа које врши расподелу немају то процесно овлашћење. Спор о законитости одлуке о додели стана, сматра се радним спором а њега може покренути само радник чије је право повређено. Онај ко није био учесник поступка за расподелу стана, сматра се да има задовољену стамбену потребу, па му право на добијање стана не може бити повређено. Самим тим, он не може имати ни право на судску заштиту. Тужба у радном спору није *actio popularis*, па то није ни тужба за поништавање одлуке о додели стана. Зато њу могу поднети само учесници огласа за расподелу а не и други радници предузећа које је објавило тај оглас. Пошто је реч о праву на судску заштиту, нижестепени судови нису могли мериторно одлучивати о тужби лица које није било учесник расподеле. Они су то, ипак, учинили, одбијајући захтев због недостатка активне легитимације. Ову легитимацију образује однос тужиоца према праву које је предмет спора. Зато њу може имати само субјект материјално-правног односа, чије је право повређено. Пошто, у овом случају, тужилац нема право на судску заштиту, он није имао процесну, а ни стварну, легитимацију за подношење

тужбе. Тужбени захтев може бити одбијен или усвојен само оном ко има право на тужбу. Како тужилац то право нема, његова тужба је морала бити одбачена, као недозвољена, на шта и ревизија указује”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2368/93, од 15.7.1993)

Положај радника коме је додељен стан у парници

Радник коме је додељен стан у поступку пред судом удруженог рада имао је положај нужног учесника, док у поступку пред парничним судом има положај умешача на страни туженог са положајем јединственог супарничара, ако тужба није проширена и на њега.

Из образложења:

”Радник који је добио стан имао је у поступку пред судом удруженог рада положај нужног учесника, у смислу члана 24. став 1. Закона о судовима удруженог рада. Пошто то одговара положају странке у парници, њему је требало доставити предлог за покретање поступка, који је имао значај тужбе, у смислу члана 142. став 1. ЗПП. Околно да је то изостало, указује на битну повреду поступка. У поновном поступку пред општинским судом то лице, уколико није обухваћено предлогом (тужбом), треба третирати као умешача на страни туженог са положајем јединственог супарничара”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1932/92, од 4.6.1992)

Положај радника коме је додељен стан у парници

Радник који је добио стан по одлуци која се у радном спору побија, има статус умешача са положајем јединственог супарничара.

Из образложења:

”Радник који је оспореном одлуком добио стан, умешач је са положајем јединственог супарничара. Стога је, у смислу члана 209. ЗПП, овлашћен да изјави ревизију, чак и кад се умешао након правноснажног окончања парнице. Одлука о ревизији делује и на странке без обзира што нису поднеле ревизију”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 904/93, од 25.3.1993)

7. СУДСКА ЗАШТИТА

Решење стамбене потребе и судска заштита

Услови за судску заштиту поводом одлуке о решавању стамбене потребе по основу радног односа, оцењују се по општим прописима о заштити права из радног односа.

Из образложења:

”Закон о стамбеним односима (”Службени гласник СРС”, број 9/83) је, у члану 37. став 2. прописивао да је судска заштита у спору поводом расподеле станова била могућна тек по доношењу коначне одлуке о додели стана. Одлука која се побија у овом спору, донесена је по престанку важења тог закона. Закон о стамбеним односима (”Службени гласник СРС”, бр. 12/90 и 95/90) није садржао посебну одредбу о судској заштити у овој врсти спора. Зато се процесна претпоставка у погледу могућности остваривања судске заштите, има оцењивати по општим прописима о заштити права радника. Према члану 65. став 2. Закона о основним правима из радног односа (”Службени лист СФРЈ”, бр. 60/89 и 42/90), предмет спора из радног односа може бити

и првостепена одлука, ако надлежни другостепени орган у предузећу не донесе одлуку о приговору у року од 30 дана од његовог подношења. То предвиђа и члан 97. став 1. Закона о радним односима ("Службени гласник РС", бр. 45/91 и 18/92). С обзиром на речено, неосновани су наводи ревизије да у овом спору "још није било места за судско одлучивање". Одсуство одлуке о приговору није, по општем режиму судске заштите права из радног односа, процесна сметња за покретање и вођење поступка о законитости првостепене одлуке. Отуда су и у овом спору нижестепени судови били дужни да испитају законитост првостепене одлуке о додели стана".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев, 1969/92, од 4.6.1992)

Судска заштита после поништавања одлуке о додели стана

Ако се у новом спору захтева од предузећа да оконча поступак расподеле станова после поништавања одлуке о додели стана у ранијем спору, услови за судску заштиту по новој тужби постоје ако су постојали и по ранијој.

Из образложења:

"У ранијем спору суд је, по захтеву тужиље, поништио одлуку туженог о додели стана умешачу. У овом спору тужиља тражи да тужени донесе нову одлуку о додели стана и тиме оконча започети поступак расподеле. С обзиром на то, заштита права у овом спору не може се одвојити од заштите права у ранијем. Поступак расподеле станова је јединствен па јединствена мора бити и заштита права поводом те расподеле. На тај начин обезбеђује се интегралност заштите, што је предуслов њене ефикасности. Отуда, ако су постојали услови за судску заштиту у ранијем спору, постоје и у овом. Заправо поступак заштите, започет у ранијем предмету, у овом се само наставља, с обзиром да се захтева доношење нове одлуке о додели стана у истој расподели, при чему би се, наравно, водило рачуна и о примедбама суда из раније донете правноснажне одлуке".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 1890/92, од 18.6.1992)

Поништај поступка расподеле станова и нова расподела

Ако је суд поништио не само одлуку о додели стана него и читав поступак расподеле по одређеном конкурсном онда се у новој расподели примењују општи акти који су били на снази тада а не у време претходне расподеле.

Из образложења:

"Неосновано се ревизијом наводи да је у расподели станова требало применити општи акт који је важио у време прве доделе станова на коришћење умешачима. Правноснажном судском одлуком поништена је не само одлука о додели станова већ и поступак који је тој одлуци претходио, јер није било конкурса као начина обавештавања радника о расподели. У извршењу ове судске одлуке расписан је 1990. године конкурс па је нова расподела могла бити извршена само по том конкурсном и у складу са важећим општим актом, а то је Правилник из 1989. године, који су судови и применили у оцени законитости одлука. Претходни Правилник о решавању стамбених потреба из 1985. године, није предвиђао конкурсни поступак, због чега је и уследила интервенција Уставног суда, да се овај општи акт усклади са законом. Тужени је морао да отклони суштинске неправилности претходне расподеле у новој расподели, да распише конкурс и сачини редослед по важећем општем акту у време расписивања конкурса. Зато Правилник који

је важио у време раније (поништене) расподеле није могао бити примењен у новој расподели”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3728/94, од 21.9.1994)

Преклузија у спору поводом законитости одлуке о додели стана

Преклузија у погледу могућности побијања коначне одлуке о додели стана наступа и кад радник у року од 15 дана од њеног достављања, не преиначи тужбу погрешно поднесену поводом утврђивања ранг листе.

Из образложења:

”Тужилац је првобитну тужбу поднео 7.3.1991. године. Предмет тужбеног захтева била је одлука туженог од 16.2.1991. године о утврђивању ранг листе. Ранг листа није правни акт, већ акт правне технике који служи да се донесе одлука о додели стана према одређеном редоследу радника који нису задовољили стамбену потребу. Стога, она и није могла бити побијана. Тужба која то чини, није дозвољена. На основу утврђене ранг листе, тужено предузеће је тек 3.4.1991. године донело првостепену одлуку о додели стана. Тужилац је поднео приговор о коме је одлучено 26.4.1991. године. Пошто је тужиоцу другостепена одлука достављена 10.5.1991. године требало је да тужбу поднесе у наредном року од 15 дана, у смислу члана 83. став 1. Закона о основним правима из радног односа (”Службени лист СФРЈ”, бр. 60/89 и 42/90). Тај рок је пропуштен. Тужбени поднесак да се коначна одлука о додели стана стави ван снаге поднесен је тек 11.6.1991. године. С обзиром на то, другостепени суд је правилно одлучио да је тужилац преклудирани о праву на судску заштиту. Стога се у ревизији и неосновано наводи да је Окружни суд погрешно што је укинуо одлуку првостепеног суда и одбацио тужбу. Једино тако је и могао поступити. Неосновани су и наводи да је тужилац преурањену тужбу само прецизирао. Из садржине првобитног и новог захтева несумњиво произлази да је овде реч о преиначењу тужбе променом истовестности захтева. Пошто преиначење значи повлачење старе и подношење нове тужбе, јасно је да је за благовременост покретања судског поступка поводом доношења одлуке о додели стана, релевантан поднесак од 11.6.1991. године, од чега је пошао и окружни суд”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 506/93, од 25.2.1993)

Предмет спора о задовољавању стамбених потреба

Ако је поступак расподеле станова отпочео а није окончан у одређеном или примереном року, учесник расподеле има право да у судском поступку захтева налагање обавезе одлучивања о становима.

Из образложења:

”Неприхватљиво је становиште из побијене пресуде да тужилац може остварити судску заштиту само кад тужени донесе коначну одлуку о расподели спорних станова. У овом случају, тужени је започео поступак расподелом новоизграђених станова, али га није окончао расподелом ”старих” станова. Суштина захтева је да тужени донесе нову одлуку о додели станова у истој расподели и тиме оконча започети поступак расподеле. Док то не учини, учесници расподеле трпе повреду права на задовољавање стамбених потреба. У спору је претходила интерна заштита, јер се тужилац користио приговором”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3441/94, од 31.8.1994)

Процесна легитимација за оспоравање одлуке о додели стана

Процесна легитимација за побијање одлуке о додели стана, стиче се подношењем пријаве на оглас, односно конкурс за доделу стана, а не увршћавањем подносиоца пријаве у ранг листу.

Из образложења:

"Процесна легитимација за побијање одлуке о додели стана стиче се подношењем пријаве на оглас односно конкурс, а не увршћавањем подносиоца на ранг листу. Ранг листа није правни акт, него је акт правне технике којим се установљава редослед у задовољавању стамбених потреба. Стога она не може производити правна дејства, поготову тако драстична као што је лишавање учесника огласа односно конкурса да побијају одлуку о додели стана. Њима се не може ускратити право на судску заштиту, јер и неувршћавање у конкуренцију може бити продукт повреде права".

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4657/94, од 5.10. 1994)

Спор о додели стана и ревизија

У спору ради поништавања одлуке о додели стана или другом начину решавања стамбене потребе по основу радног односа, ревизија је увек дозвољена а може је поднети и лице које је том одлуком стамбену потребу решило.

Из образложења:

"Радник коме је поништеном одлуком додељен стан, поднео је ревизију као умешач са положајем јединственог супарничара, у смислу члана 209. став 2. ЗПП. Ревизија је дозвољена, јер је овде реч о спору о законитости одлуке донесене у поступку расподеле средстава за задовољавање стамбених потреба радника, који има одлике спора из радног односа, у смислу члана 382. став 4. тачка 2. ЗПП".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 1932/92, од 4.6.1991)

8. СУДСКА ЗАШТИТА

У радном спору о додели стана, суд оцењује законитост а не целисходност коначне одлуке, па се не може упуштати у оцену квалитета додељеног стана.

Из образложења:

"Неадекватна опрема у стану (бетонски под у купатилу, купатило без плочица, спољна водоводна инсталација и сл.), не утиче на правилност донесене одлуке о додели стана. Опрема утиче на квалитет стана. Међутим, додела стана одређеног квалитета спада у целисходност а не законитост расподеле. Како суд испитује само законитост расподеле, он не може да интервенише кад је радник добио стан одговарајуће структуре а није задовољан квалитетом стана".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 5009/92, од 28.1.1993)

Спор о законитости

Суд може поништити одлуку предузећа о додели стана и наложити поновну расподелу, али не може обавезати предузеће да стан додели одређеном раднику.

Из образложења:

”Исход спора зависи од правилне примене члана 31. став 2. Правилника о начину и поступку решавања стамбених питања радника туженог. Значење ове одредбе може се установити тек пошто се идентификује њена права садржина. То није могућно учинити на основу фотокопије Правилника у списима. Она је непоуздана јер је реч иза друге запете скоро сасвим избрисана а могла би бити пресудна за закључак о томе да ли су услови за учешће у расподели станова солидарности одређени кумулативно или алтернативно. С обзиром на речено, овај суд је, у смисли члана 395. став 2. ЗПП, укинуо обе пресуде и предмет вратио на поновно суђење. У поновном поступку првостепени суд ће прибавити оригинални Правилник туженог у тексту који је био усвојен на седници Радничког савета 20.9.1991. године. Пошто идентификује праву и пуну садржину члана 32. Правилника о начину и поступку решавања стамбених питања радника туженог, тј. установи која реч недостаје у тексту ове одредбе иза друге запете, приступиће поновном одлучивању о захтеву да се пониште донесене одлуке и наложи поновна расподела. У спору поводом расподеле станова суд нема пуну јурисдикцију. Он оцењује законитост одлука донесених у предузећу, у смислу члана 97. Закона о радним односима, као и у сваком другом радном спору. Отуда суд не може обавезати предузеће да у поновној расподели стан додели одређеном раднику. Суд може само наложити да се изврши нова расподела. О њој у складу са законом и општим актима, суверено одлучује надлежни орган у предузећу. Наравно, и нова одлука, кад постане коначна, може бити побијана у новом радном спору.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2219/94, од 25.5.1994)

Радни однос и легитимација за побијање одлуке о додели стана

Радник коме је престао радни однос не може побијати одлуку о додели стана, иако је био учесник поступка за његову расподелу.

Из образложења:

”Тужиљи је престао радни однос пре извршене расподеле стана, односно пре но што је донета одлука о додели стана на коришћење. Престанком радног односа престало је и право тужиљи да учествује у поступку расподеле станова код туженог. Самим тим, престало је и право тужиље да тражи судску заштиту поводом одлуке о додели стана у тој расподели”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 456/94 од 18.1.1995)

Понављање поступка у спору о расподели станова

Ако је понављање поступка дозвољено, у новом поступку се мора одлучити о свим захтевима о којима је одлучивано и у ранијем што значи да се у спору о решавању стамбених потреба има одлучити о поништају одлуке о додељивању стана у новој расподели.

Из образложења:

”Што се одлуке о главној ствари тиче, постоје разлози за њено укидање. Понављање правноснажно завршеног поступка подразумева поновно суђење о захтевима који су били предмет ранијег одлучивања. У овом случају ти захтеви су се односили на поништавање одлуке о додели стана тужиљи и налагање поновне расподеле. Међутим, у поновљеном поступку, одлучивано је само о захтеву да се поништи одлука о додели стана. Изостало је одлучивање о поновној расподели, иако је поступак морао да се понови и

о том захтеву. Без одлуке о поновној расподели, која је неодвојиво везана за поништавање донесене одлуке о додели стана, не може се са сигурношћу испитати правилност поновног суђења о главној ствари, а то представља битну повреду поступка из члана 354. став 2. тачка 13. ЗПП, на коју указује и ревизија. То је био разлог што је овај суд обе пресуде, у смислу члана 394. став 1. ЗПП, укинуо и предмет вратио на поновно суђење.

У поновном поступку, првостепени суд ће отклонити речене недостатке, тако што ће одлучити о оба захтева и поновити комплетан поступак окончан ранијим правноснажним пресудама које су укинуте. Без поновне расподеле нема понављања ранијег поступка нити комплетне заштите права на добијање стана, о чему се у овој парници одлучује”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 5336/95 до 6.12.1995)

Издавање пословног простора за становање

Суд није надлежан да испитује законитост одлуке о одобравању да се пословни простор користи за становање.

Из образложења:

”Суд је правилно закључио да је овде реч о пословном простору, који није могао бити предмет расподеле у смислу прописа о решавању стамбених потреба. Погрешно је, међутим, што се упустио у мериторно решавање спора. Према општим прописима о заштити права радника који се примењују и у области решавања стамбених потреба, суд може решавати спор само ако он произлази из примене општег акта којим се уређују права на раду и по основу рада. Пошто овде то није случај, суд није надлежан да одлучује о законитости одлуке о додели пословног простора”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 3699/92, од 3.12.1992)

Карактер радног спора у стамбеној области

Спор о расподели средстава за задовољавање стамбених потреба је спор о законитости донесене одлуке па ако она није донета, нема ни судске заштите.

Из образложења:

”За усвајање захтева тужиоца није било довољно што је општим актом туженог предвиђено право на добијање кредита за задовољавање стамбене потребе. То право се остварује у конкуренцији свих који имају исту потребу а она подразумева расписивање конкурса, рангирање кандидата и доношење одлуке о додели кредита. Пошто расподеле стамбеног кредита није било, неосновано се у ревизији наводи да су судови погрешили што су одбили тужбени захтев.

Намена средстава добијених откупом станова може се реализовати само у поступку расподеле а ње, у овом случају, није било.

У споровима ове врсте суд оцењује законитост донесене одлуке о расподели средстава за задовољавање стамбених потреба, при чему нема пуну јурисдикцију. Зато није овлашћен да наложи расподелу тих средстава, и кад није одређена а требало је. Поготову није овлашћен да ту расподелу врши сам. Она је у рукама оног коме и припадају средства за задовољавање стамбених потреба. Према томе, одсуство одлуке туженог о расподели ових средстава, јесте разлог да се суд уздржи од активног учешћа у решавању спора. Стога ревидент неосновано замера нижестепеним судовима што нису усвојили његов захтев”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 6282/94, од 11.1.1995)

9. ПУНА ЈУРИСДИКЦИЈА

Одлучивање о додели стана у спору о расподелу кад одлука по огласу није донета

Ако надлежни орган у предузећу не одлучи о пријавама по расписаном огласу за расподелу стана, радник који заузима прво, односно повољније место на ранг листи може да тражи да се предузеће обвезе да му у одређеном року додели стан а ако то не учини да одлуку о додели стана замени пресуда.

Из образложења:

”Нижестепени судови су тужбу тужиље одбацили с позивом на одредбу члана 97. став 2. Закона о радним односима, према којој радник не може тражити заштиту права пред надлежним судом ако претходно није тражио заштиту права пред надлежним органом у предузећу осим права на новчано потраживање.

Међутим, Врховни суд налази да овакав закључак нижестепених судовова није основан јер је супротан одредбама важећег режима заштите права из радног односа.

Тужба је поднета у време важења Закона о стамбеним односима из 1990. године (”Службени гласник СРС”, бр. 12/90). Ступањем на снагу тог закона престао је да важи Закон о стамбеним односима из 1985. године (”Службени гласник СРС”, бр. 9/85), који је у члану 37. садржао посебне одредбе о судској заштити у споровима о додели стана из радног односа, због чега се у овим споровима примењује општи режим заштите права из радног односа одређеним чл. 79 до 83 Закона о основним правима из радног односа (”Службени лист СФРЈ”, бр. 60/89 и 49/90), односно чл. 92 до 100 Закона о радним односима (”Службени гласник РС”, бр. 45/91 и 18/92).

Како нижестепени судови нису имали у виду одредбе наведених закона о судској заштити у споровима о додели стана из радног односа, то се ревизијом основано указује на погрешну примену материјалног права, због чега је Врховни суд, у смислу члана 395. став 2. у вези члана 400. став 4. Закона о парничном поступку, укинуо побијана решења и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење.

При поновном одлучивању првостепени суд ће имати у виду да право радника из радног односа може бити повређено незаконитом одлуком или фактичком радњом. Фактичку радњу, као акт повреде права, предвиђа члан 80. став 2. Закона о основним правима из радног односа. У овом случају тужиљи је право повређено фактичком радњом нечињења: надлежни орган није извршио расподелу стана, а да је то учинио стан би припао тужиљи јер је прва на ранг листи. Пошто то није учинио, тужиља је покренула ову парницу а како до повреде права није дошло одлуком, она није могла тражити ни њено поништавање. Међутим, Врховни суд сматра да се заштита права може остварити и тужбом за утврђење права на доделу стана (члан 187. ЗПП) са додатним захтевом да се тужени обвезе да стан додели раднику који је први на ранг листи, а ако то у одређеном року не учини, да одлуку о додели стана замени пресуда. У одсуству одлуке о додели стана ово је једини начин да тужиља заштити своје право, на шта је, иначе, овлашћена и чланом 83. став 3. Закона о основним правима из радног односа, односно чланом 97. став 1. Закона о радним односима”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2873/94, од 22.6.1994)

Злоупотреба права неодлучивањем о приговору

Ако другостепени орган интерне заштите неодлучивањем о приговору онемогућује радника да се усели у стан који је добио у поступку расподеле, суд ће прекинути поступак у радном спору и оставити накнадни рок за доношење другостепене одлуке, а ако она ни у том року не буде донета, санкционисаће злоупотребу права одлучивања тако што ће сам оценити основаност приговора и одлучити о захтеву радника да му се додељени стан преда на коришћење.

Из образложења:

"Тужили је додељен стан на основу реда првенства у поступку задовољавања стамбених потреба. Други учесници тог поступка поднели су приговоре о којима није одлучивано, тако да одлука о додели стана није постала коначна. Услед тога, тужено предузеће није извршило донету одлуку, па је тужила тражила да јој се додељени стан преда на коришћење. Међутим, о овом захтеву се не може одлучивати док се не расправи претходно питање о основаности поднетих приговора. Тужени се не може основано бранити тиме што другостепена одлука није донета, јер је његов надлежни орган, по закону, дужан да ту одлуку донесе у одређеном року. Стога ће суд прекинути поступак, у смислу члана 223. став 1. тачка 1. ЗПП, и наложити туженом да у одређеном року одлучи о приговорима. Ако ова одлука ни у том року не буде донета, суд ће претходно питање решити сам и оценити основаност приговора. Ако нађе да они нису основани, одлучиће о захтеву тужиле да јој се додељени стан преда на коришћење, као да је одлука о додели стана коначна. Одсуство такве одлуке је пропуст туженог, па он из тога не може извучити корист".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 4158/94, од 21.12.1994)

Одлучивање о додели стана у спору о расподели кад није донета нова одлука после поништења раније

Ако надлежни орган у предузећу не приступи поновном одлучивању о додели стана после поништавања раније одлуке, радник који заузима прво, односно приоритетно место на ранг листи може да тражи да се предузеће обвезе да му додели стан а ако то не учини у одређеном року, да одлуку о додели стана замени пресуда.

Из образложења:

У ранијем спору по захтеву тужиоца, поништена је одлука туженог о додели стана и тужени обвезан да поново одлучује о додели стана. Тужени није донео нову одлуку нити је радник, коме је првобитно додељен стан, исељен из њега.

Тужба је поднета у време важења Закона о стамбеним односима из 1990. године ("Службени гласник СРС", бр. 12/90). Ступањем на снагу тог закона престао је да важи Закон о стамбеним односима из 1985. године ("Службени гласник СРС", бр. 9/85), који је у члану 37. садржао посебне одредбе о судској заштити у споровима о додели стана из радног односа, због чега се у овим споровима примењује општи режим заштите права из радног односа одређеним чл. 79. до 83. Закона о основним правима из радног односа ("Службени лист СФРЈ", бр. 60/89 и 49/90), односно чл. 92. до 100. Закона о радним односима ("Службени гласник РС", бр. 45/91 и 18/92).

Нижестепени судови нису имали у виду одредбе важећег режима заштите права из радног односа, па ревизија основано указује на мане у погледу примене материјалног права. Оне су и биле разлог да се решења

ових судова, у смислу члана 395. став 2. у вези члана 400. став 4. ЗПП, укину и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење.

Првостепени суд ће имати у виду да право радника из радног односа може бити повређено незаконитом одлуком или фактичком радњом. Фактичку радњу, као акт повреде права, предвиђа члан 80. став 2. Закона о основним правима из радног односа. У овом случају тужиоцу је право повређено фактичком радњом нечињења: надлежни орган није извршио поновну расподелу стана, иако је то био дужан да учини по правноснажној судској одлуци. Да је то учинио стан би припао тужиоцу, као првом на ранг листи. Пошто тужени то није учинио, тужилац је и покренуо ову парницу. Како до повреде права није дошло одлуком, тужилац није могао тражити њено поништавање, већ је захтев прилагодио повреди.

Овај суд сматра да се у овом и другим сличним случајевима, заштита права може остварити тужбом за утврђивање права на доделу стана са додатним захтевом да се тужени обвезе да стан додели раднику који је био први на ранг листи, а ако то, у одређеном року не учини, да одлуку о додели стана замени пресуда. У одсуству одлуке о додели стана, ово је једини начин да радник заштити своје право, на шта је, иначе, овлашћен чланом 83. став 1. Закона о радним односима.

Заштита права у овој парници неодвојиво је везана за заштиту права у спору који је правноснажно окончан. Како се у овој парници, у суштини, захтева окончање поступка доделе стана после поништавања раније одлуке, услови за судску заштиту по овој тужби постоје зато што су постојали и раније. С обзиром на то, нижестепени судови ће овај спор решити мериторно, без обзира да ли је тужилац поводом фактичке повреде права подносио приговор или не. Решиће га према стању ствари и по прописима из времена доношења првостепене одлуке у ранијој расподели”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 616/93, од 4.3.1993)

Овлашћења суда у радном спору о додели стана

У спору о додели стана суд, по правилу, одлучује о законитости донесене одлуке.

Изузетно, суд може обвезати предузеће да раднику са повољнијим местом на ранг листи додели стан, ако је раније већ поништио одлуку о додели стана другом раднику или ако у предвиђеном, односно разумном року не оконча започети поступак.

Из образложења:

”У споровима о расподели станова суд, по правилу, одлучује о законитости одлуке о додели стана па не може одлучивати о самом праву на доделу стана. Изузетно, уколико је суд једном већ нашао да одлука није законита или уколико је несумњиво да одређеном лицу припада право на стан, може и обвезати предузеће да том раднику додели стан. Такође, ако је поступак расподеле станова отпочео а није окончан у одређеном, односно разумном року, учесник у расподели може у судском поступку захтевати налагање обавезе одлучивања о расподели станова. Међутим, у ситуацији када поступак расподеле није ни отпочео и кад, сходно томе, нису ни донете одлуке о додели станова, о праву радника по том основу може одлучивати само надлежни орган у предузећу. Не и суд”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 731/95 до 4.5.1995)

Стамбени спор пуне јурисдикције

Кад нема одлуке о додели стана заштита повређеног права се обезбеђује у спору пуне јурисдикције.

Из образложења:

"Право на решавање стамбене потребе је аутономно право из радног односа које се уређује колективним уговором, односно општим актом, као његовим супститутом у смислу члана 121. став 2. Закона о радним односима. Зато се спор о повреди тог права сматра радним спором из члана 97. Закона о радним односима, који решава суд опште надлежности, у смислу члана 12. став 2. Закона о судовима. С обзиром на то, Окружни суд је учинио битну повреду поступка из члана 354. став 1. у вези члана 16. ст. 1. и 2. ЗПП, када је укинуо првостепену пресуду и одбацио тужбу. Пошто је то ревизијски разлог из члана 385. став 1. тачка 2. ЗПП, овај суд је укинуо решење другостепеног суда и предмет вратио на поновно одлучивање о жалби туженог.

У поновном одлучивању другостепени суд ће поступити по примедбама овог суда из решења Рев. 616/93 од 4.3.1993. године и донети мериторну одлуку, имајући у виду да право из радног односа може бити повређено и фактичком радњом, а не само одлуком, у ком случају се заштита у радном спору може остварити и тужбом за утврђење права на доделу стана са додатним захтевом да се тужени обвезе да стан у одређеном року додели првом на ранг листи из времена расподеле, а ако то не учини да пресуда замени одлуку о додели стана. Кад, као у овом случају, нема одлуке о додели стана, заштита права се има обезбедити у спору пуне јурисдикције. Утолико пре што је овде реч о спровођењу раније донете правноснажне одлуке којом је наложена поновна расподела после поништавања првобитне одлуке о његовој додели".

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2999/95 од 12.7.1995)

припремио др Зоран Ивошевић

ОДЛУКЕ САВЕЗНОГ УСТАВНОГ СУДА

Ако општински орган не врши своје послове, или их врши на начин којим се угрожавају уставна права грађана, односно теже оштећују друштвени интереси, влада може преузети обављање тих послова

Одредбом члана 45. Закона о територијалној организацији Републике Србије и локалној самоуправи ("Службени гласник РС", бр. 47/91, 79/92 и 47/94) прописано је: у случајевима кад општински орган не врши своје послове дуже од три месеца, или их врши на начина којим се угрожавају уставна и законска права грађана, односно теже оштећују друштвени интереси, вршење тих послова може преузети непосредно Влада, односно тело које она образује.

Устав СРЈ зајемчио је, одредбом члана 6. став 4, право локалне самоуправе, у складу са уставом републике-чланице. Право локалне самоуправе остварује се, дакле, у складу са уставом републике-чланице. Гледано са становишта Устава СРЈ, битно је да републички устав, односно републички закон, не укида то право, зајемчено Уставом СРЈ. Оспорена законска одредба не укида право на локалну самоуправу. Стога се не поставља питање да ли